

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

CII. I. Quæ est de doloribus Christi in genere, eorum magnitudinem ex quinque conjecturis colligit.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)

eaque cellula esset Dei voluntas, in qua habitaret instar apisc in alveari, aut sicut Margaritum, & Vnio in concha marina: ac sciret fore ut initio locus ille angustior illi videretur, sed postea latissimus ac commodissimus exist-

teret; Sanè ubi Deus est, summa felicitas & beatitudo. *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Amen.

FERIA SEXTA IN PARASCEVE,
SEU
IN PASSIONE
CHRISTI DOMINI.
CONCIO.

De magnitudine eius dolorum.

I. Pars. De illis in genere, ex quinque conjecturis.

In mortuum produc lachrymas, &c. & fac luctum secundum meritum eius, Ecclesiastici, 38.

MOnemur, Auditores, jubemurque non parcere lachrymis pro mortuo Salvatore mundi, & efficere ut luctus noster non minor ipsius merito existat. Sed quomodo sat lachrymarum nobis suppeteret, ad descendendum dignè passionem, martyrium crudele, funestumque obitum optimi nostri Domini & Salvatoris Iesu, cum nec sermonem habeamus nec in genit adu comprehendendam animo explicandamq; gravitatem illius cruciatuum, & magnitudinem dolorum *Magna velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Atque quamvis zelus vester vestraque pietas

oculos vestros confortasset in duos aqua fontes, nollem tamen, fletuum vestrorum affluentia vestrorum singultuum multitudine, magnitudinem Christi mei dolorum metiri, nec meam de illius Passione cogitationem terminare uno lachrymarum vestrarum testimonio, quæ si existant solæ, ei potius injuriam inferre quàm satisfacere possunt, sicut Samethicus Aegypti Rex ut memorat Herodotus lib. 3. suæ historiæ captus fuit bello à Cambyse, qui eum ut exulceraret animo, detinuit in suburbio Mempheos quam prælio expugnaverat. Illius filiam famulari veste indutam inter cæteras captivitas misit haustum aquam

Vix abscefferat filia cum illius oculis obiecta est catenata turba captiuorum, quibus præcidendæ mox erant cervices, è duobus Ægyptiorum nobiliù millibus constata, in iisq; ipsius maior natu filius: nihil aliud mutationis præ se tulit in vultu nisi quod ad filii aspectum oculos placidè humi defixit Paulò post animadvertit unum è familiaribus suis, qui exutus fortunis omnibus stipem petebat: tum verò cœpit lugere, vociferari, pectus percutere, atque ut ait Historicus, sibi caput contundere. Tota hæc agendi ratio cū denunciata Cambysi fuisset ab iis qui miseris principis actiones omnesque nutus observabant, eum interrogari iussit, cur nam fleuisset potius inspecta amici quam filij sui & filia suæ tantam sibi visam fuisse, ab filij filiaque aspectu, ut se ipsis facturum esse injuriam putarit, si exprimeret sensum suum lachrymis, utpote quæ leuissimis de causis sæpè funduntur; dolorem verò ex aduersa amici sui fortuna susceptum sibi visam fuisse dignum lachrymis, nempe priori illo longè minorè. Quod quidem responsum, laudè ipsi ab omnibus merito que libertatem obtinuit. Id porrò argumentum mihi suppeditat, quo probem vobis suadeamque me in hac Salvatoris mei dolorum propositione, oculos vestros exigere ad intucendum potius quod agitur, quam ad lugendum Exigui quique tantum dolores exhalantur oculis; & qui flere satis potest, is consolatione non indiget; magnam enim doloris partem imminuit: ideoque non legitur in Evangelio, fleuisse B. Virginem in Passione Filij, licet eius dolor, tantus extiterit, ut idcirco fuerit Regina Martyrum: quod non esset merita, nisi passa maxime omnium fuisset; atque, ut ait S. Augustinus, *stabat autem iuxta Crucem* longè, sed flentem non lego. Si porrò non defuerunt ei lachrymæ, scriptum magis dolorem ipsius commendat, dicens illam astitisse ad mortem filij, quam si de ipsius lachrymis sermonem nobis Scriptura fecisset.

Tom. III.

Non quod velim Christiani, vestras inhibere, sed ut tantummodò vobis dicam, vestrorum potius animorum præsentiam, cordisque vestri proposita quam oculorum lachrymas, pectorisq; singultus à me requiri: ut autem id quod specto consequar, flagitemus auxiliù è cælo, & sanctam Crucè adoremus. O CRUZ AVE, &c.

Nillum dicendi argumentum est ac genus, cui eloquentia plus faciat injuriæ minuisse officij præster, quam sermoni de Passione Salvatoris: & quævis, ut aiebat Antonius, vis unus ex Imperiis Romani disertissimis, eloquentiæ munus sit ex parvis magna facere; ubi tamè ab argumento ingenium & lingua, cogitatio & verba superantur, ibi Eloquentia proditione in se ipsa & prævaricationem molitur, suum argumentum comaculat, eiusq; elevat magnitudinem, quod amplificare deberet. Inde oritur ferè Auditorum querela quod nimium sermo de Passione Domini raro admodum benè succedat, nemòq; propè sit qui res, ondeat spei nostræ, & expectationem nostram impleat. Nec enim verò aliter præterquam oculis in hoc dicendi genere loquendum esset: oporteret pupillam officio linguæ defungi, & lachrymas, locum sermonis tenere. Quod si Auditores, vestra etiam cogitatio, sensusq; vestra omnia sunt infra tam sublimè argumentum, ne miremini si verba mea non respondent expectationi vestræ, multòque etiam minus rei adeò difficilis majestati ac merito. Quæ quidem causa me in eam spem inducit, ut confidam vos facillè imbecillitatè meam excusaturos esse, neq; tam sermonis mei rationè habitos, qui rei de qua loquor amplitudinis: obsecrando vos ut quid semper adiciatis sermoni meo, vestraq; cogitatione ac sensu vestro id quod dicere non potuero, suppleatis.

Neque verò mihi consilium est, ut profundum oceanum Salvatoris Christi dolorum explorem, de quibus ait Propheta, *Magna est velut mare contritio tua, qui medebitur tui?* ac tantum

modo ut vobis proferā conjecturas aliquot, unde suspicari possitis nonnihil de magnitudine dolorum & cruciatuum quos Filius Dei in passione sua sustinuit.

Incipio ab antiquis sacrificiis, quæ secundum Apostolum S. Paulum in Epist. ad Rom. figura cruenti sacrificii mortisque Salvatoris fuere. Res est cogitatu mirabilis, attendere animum ad eadem continuam, immanemque; lanienam quæ singulis ferè diebus in templo Salomonis edebatur; ad copiam sanguinis qui effundi illic solebat: inde accidit, ut apud Prophetas, quum Deus urbi cuiusdam ingentem aliquam stragem minatur dicat, se sacrificium ex illa facturum, perinde ac si homines esset victimæ, ac ij qui Ministri supplicii huius à Deo adhibendi sunt, forent Sacerdotes Sacrificatoresque: *Isaiæ 34. Victima Domini in Bosra, interfectio magna in terra Aquilonis, Sophoniæ 1. Iuxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos: Et Isaiæ, cap. 29. Vox Ariel civitas quam expugnavit David: de Hierusalem loquitur quam vocat Ariel hoc est Leonem Dei, ob fortitudinem, & munimenta: circumvallabo Ariel & erit tristis, & mærens, & erit mihi quasi Ariel. id est, Altare: en figura, ex cap. 43. Ezechielis: quia sicut altare innatat sanguini Victimarum, ita Deus Hierusalem sanguine impiorum replebit: & sicut circa altare jacent jugulatæ pecudes, & circa Leonem postrata cadavera; ita etiam circa Hierusalem jacebunt Hebræorum corpora interfecta à Chaldæis, quos in Sacerdotes huius cladis iniuriabit. Cæterum licet nulla dies immunitis fuerit à sanguine in Templo effuso, nihil omnino tamen aliquando uberius fluxit illud supra omnem consuetudinem, quod scribitur 3 Reg. c. 8. Salomonem in Templi dedicatione mactavisse hostias pacificas bouum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: cogita enim quanta hinc extiterit copia sanguinis. Hæc autem omnia præfigurabant Christum. Ne igitur res figurata esset dissimilis suæ fi-*

guræ, oportuit Christum ita tractatum fuisse, ut ubique sanguinem suum fuderit. Et quidem quantum in horto, quantum in domo Caiphæ, tum in Pretorio Pilati, in toto itinere, dum crucem ferret, in monte Calvaria, in Cruce:

Quid dicam de tractatione, & laniena hostiarum? Nā uti dicitur in c. Levit. 1. Imolabatur victima, eiusque sanguis sumebatur, & effundebatur per altaris circuitum: deinde pellis detrahebatur tum Sacerdotes artus hostiæ in frustra concidebant: tum subiciebant in altari ignem, strue lignorum ante composita, & membra quæ erant caesa desuper ordinabant, & cuncta adolebant in odore suavitatis, Domino Deo: In quibus verbis nescio quid expressius contineatur, an tota ceremonia immolationis, an series Passionis. Vide enim effusionem sanguinis, pellis concisionem, & excoriationem in flagellatione: artuum luxationem & quasi divisionem in extentione super Crucem: incensionem ignis in gravi dolore; & ordinationem caesorum membrorum in Cruce ut in altari per confixionem. Certè ipse Christus cuncta adolevit in odorem suavitatis: oblatum enim est qui ipse voluit.

Huc pertinet esus Agni Paschalis, qui fuit primum Hebræo: tum sacrificium, quique, excepto quod ossa eius frangere lex vetabat, cum festinatione edebatur, prius igne tostus: quæ manducatio significavit Christi tractationem, qui fuit agni typici veritas; ut pote qui quasi Agnus coram tondente se obmutuit, & quasi ovis deductus est ad occisionem. Quod autem Agnus dicitur comestus cum festinatione, id significavit quod de Christo dixit Isaias c. 53. *De Angustia & de iudicio sublatum est*: quia uti exponit Forerius, damnatus est à turba, quæ multitudinem, studio, & festinatione se comprimebat, dum omnes clamarent *Tolle Tolle, & sublatum est de iudicio, id est ab ipso* Pontifici concilio, qui sic iudicarunt, *dignus est morte, & à Pilato, qui eum morte condēnavit.*

II. Conjectura petitur ex qualitate, & furore hostiū suoriū, quibus omnino permissus est; juxta illud: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Vbi enim Christus semel se permisit eorū, libidini & crudelitati, ea omnia passus est, quæ hostiū furor, immanitas, atq; licentia voluerunt. At vide hostium ipsius qualitatem, & immanitatem in Agnum mansuetissimum.

I. Iudæorum; de quibus ita loquitur Psal. 21. *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. aperuerunt super me os suum:* Scilicet à Iudæis variè afflictatus est: plebs enim circumfusula ruit non aliter quam lascivi vituli: divites autè & fortiores eum obsederunt, & circumdederunt ut tauri, atq; illum cornibus impetere, & pedibus obrivere. *Aperuerunt super me os suum:* id est nullum fecere finem opprimendi me clamoribus, minis, falsis testimoniis, & calumniosis criminationibus; donec me reū mortis reddidissent: imò apertū semper os in me habuerunt, hianti rictu in me vociferantes.

II. Pilati: De quo sic quaeritur; *Quasi Leo sic contrivit omnia ossa mea:* id est ad eò misericorditer in me se gessit, ut fuerit instar Leonis, qui sese sanguine meo expleverit, cū me reliquit inimicis in prædam: Luc. 2. *Tunc tradidit Iesum voluntati eorum.* Et Ioan 17. *Tradidit eum illum ut crucifigeretur.* Nanquid, sicut rapiens, & rugiens?

III. Herodis: cuius intuitu sic ad Patrem; Psal. 1. *Salva me ex ore Leonis & à cornibus unicorniū humilitatē meū:* Nec enim evasi cornu & arrogantia, cum me fastu intolerabili deprefert, ad terrā afflaxerit & pedibus proculcarit; imò & ejus exercitus idem de me cum ipso sentiens, ita ut ab eo, tanquam ab unicornium grege fuerim circumdatus atque impetiū.

IV. Militum furiosorum: de quibus sic ait eodē Psal. 71. *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me comparans eos à quibus neci traditus est, cū turba canum, aptè*

ad Psalms titulum, qui est *pro Cerva matutina:* quasi diceret Cohortes illæ ad supplicium meum affixæ, nō destiterunt me persequi à summo mane, sicut canes qui primo diluculo Cervam eduxerunt à latibulo, quam id circo possumus appellare matutinam. Fingite igitur vobis animo turbam canum cervā allatrantium, quam matutino tempore toto persecuti sunt: deficitur viribus; graviter & agrè anhelat; jam mutat corporis incessum; jam titubat, & labente vestigio ad terrā collidit ossa; de in totū corpus, ac sese penitus dedit. Tum canes voce mutata inelamare, ac personare mortem animantis videntur, ut simul omnes coeant; circumcingunt eam vicissim, irruunt, proterunt primò pedibus, dein incidunt dentibus, aliq; una alii alia parte, nihil repugnante ipsa neque ad extremum spiritum luctante. Crudis eam despoliant dentibus, cutem deripiunt cum exuviis, & maxillares uncas altissime in ferinam infigunt: nullus venatorum esæ præditiæ moderator est, neque aliquam tantum partem canibus ad jus cuique legitimum distribuit; penes ipsos est tota prædæ suæ potestas, in quam ardenti ingluvie incumbunt, miserum distrahunt animal, discerpunt, ac penè vivum spiransque devorant. Ab hac quam vobis subieci cogitatione, Auditores, discedite, atque oculos conijcite in tragicum & dignum miseratione spectaculum. Aspiciete Salvatorem mundi proisus similem cervæ, quam longæ venationis cursus exercuit: *pro cerva matutina.* Iudas eam deflexit à cursu, atque in illam immisit: rabiosorum & esæ inhiantium canum copiam, qui à primo mane insectantes concitato cursu ipsam defatigarunt, & afflictavere ad interitum. Attendite quomodo in illo eodem Psalmo loquitur: *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea:* Annon eæ sunt prolapsiones ipsius & titubationes? *Factum est cor meum tanquam cera liquecens in medio*

medio ventris mei: Ecce æstū & ignem qui eam intus adurit vehementi cursu accensam; unde oritur anhelandi labor & præcordiorū agitatio: *aruit tanquam testa virtus mea & lingua mea adhaesit faucibus meis, & in pulverem mortis deduxisti me: ardor urens, extrema sitis, linguam ipsi ad palatum affixit; ideo vires eam deficiunt, neque amplius aufugere potest, & ira abjicit sese in terram, deditque ijs qui persequuntur. Quoniam circumdederunt me canes multi concilium malignantium obsedit me: foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea: Circumcinxere me ac tanquam rabiosi canes concursarunt; ipsi dentes infixere; manus foderunt pedesque, totum dilacerare corpus, sic ut ossa dinumerarint: quod quidem in Cruce ab illis peractum est, nihil relinquentibus integrum, nisi quod non potuerunt comedere: Exhauerunt sanguinem meum; dilaceraverunt autem, & in frustra carnem disciderunt: ipsum transfixere pectus, ut investigarent cor meum, teste ferro lanceæ, ipsumque cor bipartito divisum est: sicut & caput perfoderunt usque ad cerebrum, spinis acutissimis transfixum, sanguine ex corporis mei partibus omnibus expresso.*

III. Conjectura petitur ex figura. Nam exemplum attendite argumento nostro perdidit, in uno Orientali Principe, sæculorum omnium miraculo, & ob patientiam magis quam ob dignitatem conditionis illustri. Nemo est quin intelligat meloqui de Iobo, ad quem afflicandum, cruciandumque Diabolus extremum nequitiae suae specimen edidit. Certè in eo figuram Christi exitisse S. Gregorius testatur his verbis: Neceffe fuit ut B. Iob eum quem voce diceret, ex conversatione signaret, & per ea quæ pertulit, quæ passurus esset ostenderet, tantoque verius, ejus Passionis Sacramenta prædiceret, quanto hæc non loquendo tantummodo, sed patiendò Prophetavit. Et alibi. Iob (ait) Passiones Re-

demptoris nostri, eiusque corporis, & Passionis sua signavit, & nomine: Iob quippe interpretatur Dolens: & quis alius in Iob Dolens figuratur, nisi is de quo scriptum est, *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Sanè quidem nihil crebrius in ore multorum versatur, quam hoc exemplum: Sed aulim dicere, insignis illius viri laudibus, eiusque patientiæ commendationi, iniuriam fieri, quia exploratè nescitur magnitudo animi quæ perpeffus est. Id in primis planè observandum est, ipsius dolorum morborumque certamen proximè secutum fuisse bonorum omnium jacturam, ut sine intermissione percussus identidem sic obstupesceret, ut respirandi locum, seque ipsum recognoscendi otium non haberet. Ut igitur multis placer, eo ipso die quo filiis parentavit, Dæmoneum multiplici morbo affecit, corrupta tota eius temperie, eumque internis doloribus læsit, per quos læto affixus est: vocati medici, adhibita remedia; sed exiguo successu: cumque uni dolores confidissent, alii graviores insurgabant, quibus deiectus fortius feriretur.

2. Ex morbis internis ad externos progrefsus, eum maximis, sæ dissimilis, atque acutissimis cepit vexare; ita tamen, ut non omnibus initio simul aggredereetur, sed unis primò, deinde aliis, uti eius constantiam atque animi robur deficeret. Ita planè se in nunciis gesserat: Et sic ultimus morbus, priore semper erat gravior: Deinde voluit in morborum curatione reliquam exhauriri substantiam; partim in Medicorū, & remediōrū impensis; partim domesticorū furtis, uxoris incuria, & cognatorum compilationibus: uti ferè fit cum res omnes sunt conclamatae, donec tandè omnia absumpta sunt, ac fundi, ac domus, & omnis supellex distracta: quo in negotio sex anni longa probatione, & prolixo tædio consumpti sunt, in summis corporis animique tormentis. Initio septimi, cum finis malorum, & reque

& requies Sabbathi sperari debuisset, quasi rem de novo aggressus Dæmon, eum omni morborum quali agmine adorsus omnia eius corporis membra interna, & externa implacabilibus cruciatibus torfit, iisdem membris luxatis, nervis contusis, ossibus fluentibus, tota temperie corrupta: *Egressus itaque Satan à se ie Domini* (cogita illi factam esse omnem potestatem.) *Percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis, usque ad verticem ejus, qui testa sedens in sterquilinio:* Quibus verbis deplorabilis ejus status describitur quem & ipse exprimit cap. 16. *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.*

1. Itaque habuit morbos acutos, & qui vulgo paucis diebus in mortem impellunt: scilicet pleuritidem, febres, anginam, & similes innumeros. 1. Morbos quos appellant diurnos, tabem, marcorem, renum dolorem, hydroisim, & similes. 3. Malignos, & exitiales ob venenum. 4. Non solum imagine magnos, ut appellant Medici, quale est ulcus, magna corporis parte diffusum, sed re ipsa, & effectu gravissimos, scilicet nervorum & musculorum contusionem. 5. Symptomata gravissimorum morborum, & pessima indicia, convulsiones, & circa viscera dolores fortes: In somnis timores: In facie, dissimilitudinem prioris vultus, nigrorem, oculos errantes, respirandi difficultatem, & similia. 6. Ulcera toto corpore diffusa, sed fœda, & horribilia non illa quidē extima tantum, & in pelle, sed carnem, & solidas partes corrumpentia. Et quidem de simili ulceris nomine, varia intelligere possumus, qualis est ea exulceratio ad ossa pepalcens, quam Phagedænam appellat Galenus, vel Chironiam, vel Telephiam, eaque omnia quæ sunt contumacia, rebellia, diuturna, quæ à leprâ oriuntur, à morbo Gallico, & à similibus, in quibus magna putredo. 7. Morbos habuit contrarios: verbi gratiâ, eius caro exusta est ignis ita carnem adurit, ut nigram efficiat,

ut nec ex eâ nascantur vermes, sed natos potius exurat, atque extinguat: eius tamen corpus totum ebulliebat vermibus, unde sic queritur cap. 30. *Nocte os meum perforatur doloribus, & qui me comedunt non dormiunt.* Vnde S. Chrysof. En tibi Vermium fontes, tabifici humoris rivuli. 8. Totum corpus unicum ulcus seu vulnus effectum est, & quod mirabile, & de quo ipse conqueritur, concisū est *vulnere super vulnus* Nam si plura mala in eadem parte possint contingere ex solâ medicorum culpa ut docet Hippocrates; in Iobo plura contigerunt ex diaboli malitiâ. 9. Tandē cum iam odor esset gravissimus, nec posset ferri aut visū, propter fœditatem, aut auditu propter querelas, aut naribus, propter odoris gravitatē, ne omnia incredibili fœtore completeret, ac ne ipse etiâ suo tetra odore interiret, ex domo sua in pheretrum educitur extra urbem, & in sterquiliniū proicitur, ubi annum integrū diu, ac noctu, omni tēpestate anni, atq; in aëris inclementia mansit. *Qui testa sanem radebat sedens in sterquilinio:* Vide miseriam hominis Neq; manibus, neq; unguibus uti poterat: digiti enim tumidi; ungues aut dilapsi, aut incurvi, aut fissi: sed ut loquitur S. Chrysof. luto inanimi, animatam lutum radebat, quo etiam remediosum ulcus exulcerabat: verū hâc arte parumper pruriginē levabat, ac scaturientes vermes excutiebat. Quale spectaculū! Iob tantus Princeps inter suos, olim ita locuples, & honoratus, inter Orientales Regulos omnium maximus; nunc bonis omnibus spoliatus, nudus omnibus vestimentis, ab omnibus derelictus, derisus, & contemptus, triginta morbis diversissimis & atrocissimis afflicto, in summis doloribus, in omnibus membris, sinteriūs, atq; exteriūs vexatus, mutatus specie, atque vultu, extra urbem, sub dio, iacet in sterquilinio, ipse sua sede sordidior, atque visu fœdior & odore tetrior, tū sua putredine, tū ipso sterquilinio, quod ipse auget quotidie, atq; innovat, sanie

perpetuò defluente: nihil habens, nescio dicā, sanum, aut reliquū in corpore, præter linguā, ut Deo maledicat. & in bonis nihil habēs præter testam, qua radat sanē quā cum detrivērit illo miserabili officio, cogitur deinde eandem saniem siccare asperso pulvere sterquilinij; unde cap. 7. sic loquitur; *Induta est caro mea putredine, & sordibus pulveris cutis mea aruit, & contracta est.* Denique, nulla alia re melius gravitatem calamitatis tibi exprimi posse docet Chrysostr. quā si author attendatur. Etenim (inquit) ad plagæ magnitudinem declarandā satis sit authorem, qui illam inflixit, ejusque effrenatam libidinem perspexisse. Id est, cogita Dæmonis crudelitatem, & odium, & superbiam, qui tanti viri patientia vinci non vult, cum quo tamen certamen suscepit, facta ipsi potestate nocendi, & a quo graviter dolet se in priori conflictu turpiter fuisse devictū. Sed hæc satis sint de figura; ad rei veritatem veniamus, hoc est ad Christum.

Animos itaque vestros colligite, Auditores, & attendite ad spectaculū tristius, crudelius, immāius miserabiliusque; illo quod mox oculis vestris subieci, Deus aliquid potestatis cōcesserat Satanæ adversus lobū, sed non absolutā potestatem: eodem enim tempore restituit ejus malitiam, & crudelitatem definiit; *Dixit ergo Dominus ad Satā, ecce in mān tua est, veruntamen animā illius serva* lobus ipse ad describendam dolorum suorum magnitudinem nihil amplius dicere potest, postquam eos nominavit dolores mortis, quo tamen eos perducendi facultatem inimicus non habuit. Data est autem plena & integra potestas Satanæ in benignissimum Salvatorem nostrum & Dominum; in eius corpus & vitam: *Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.* Ipsi proinde attendite rabiem, & quo pacto potestate illa sit abusus. Certamen minimè exiguum est, quod ad unius duntaxat hominis lapsum pertineat, pusillique alicuius Dæmonis probrum, cui hominis unius patienti dedecus inussit, Hic e-

nimvero agitur de regno Diaboli, totiusque inferni conflictu cum Filio Dei, in eiusque personā ob ipsius victoriæ prædam, de universi orbis salute ac liberatione; secundum hæc verba: *Nunc Iudicium est mundi, nunc Princeps hujus mundi ei jectur foras.* Ideò nullo adversus ipsum furere abstinuit, sed in eum se degit statum, ut cum Isaias in illum adjecit mentis oculos, minimè agnoverit; ita deformatus erat, horribilisque aspectu. Videtis quomodo loquitur c. 53. Prophetiæ suæ: *Ei vidimus eum, & non erat aspectus, & non erat decor.* Dixerat prius: *Non est specus ei neque decor.* Vide quæ mutatio; ut qui fuerat speciosus inter filios hominum, sit tamen sit male tractatus, ut non tantum eius decor oblitteratus fuerit, sed etiam omnis eius species immutata, unde *vidimus eum, & non erat aspectus? & desideravimus eum:* Ex phasi Hebræa repetenda est particula negativa, nec quasi dicat, *nec desideravimus eum*, id est, neque tale vidimus ut aspectus eius esset desiderabilis: nam quis splendor, & quis nitor esse poterat in facie liventi colaphis & sanguine, atque pulvere fœdaturæ quæ dignitas in genis, evulsa barba? quæ majestas in ore dirarum manuum notato vestigis? Pergit Propheta, *Despectum, & novissimum, virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem:* Hic repetenda vox *vidimus*: vide quo fuerit Christus redactus, ut omnium postremus videretur: Unde dicitur: *apud Psalmistam, Opprobrium hominum, & abjectio plebis:* sequamur Isaiam. *Et quasi abscondito vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum:* Quasi diceret eò usque deductum fuisse ut Christum ipsum sui ipsius pudore deberet, ex communi hominum sensu, unde non mirum si etiam homines puderet & ab eo suos oculos averterent. Id illi contigit Ioan. 19. cum eum Pilatus ostendisset populo, dicens, *Eccæ Rex vester:* illi enim eum magna indignatione aversati sunt, clamante, *Tolle, tolle crucifige eum.* Deinde: *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit* quod non tantum de pecca-

re debuit; etiam si illi non amplius essent
 eis nostris intelligendū est, pro quibus Chri-
 stus satisfecit, sed quia de facto in suo corpo-
 re nostras infirmitates pertulit, non quidem
 singulas, sed quicquid in illis acerbum est cum
 tanta passus sit, ut æquatit omnes corporis
 morbos & cruciatus, quod agnovit Sanctus
 Hilarius in Cantica relatus à S. Thoma in lo-
 cum Matthæi, ubi hic ita loci refertur:
 Passione corporis sui, secundum Prophetarum
 dicta, infirmitatis humanę imbecillitates
 absorbit. *Et nos putavimus eum quasi lepro-
 sum, & percussim à Deo, & humiliatum:* Vide
 miserabile Christi statum, nempe talē ut ne-
 mos sit qui non facile iudicet vindictam fuisse
 divinam; cum dicatur percussus à Deo in hac
 durissima tractatione: ac ne quis putaret, ob
 sua delicta sic fuisse multatum, subdit Prop-
 heta: *Ipsè autem vulneratus est propter iniquitates
 nostras, attritus est propter scelera nostra:* quasi di-
 ceret à leprâ nostrâ leprosus fuit, à nobis ille
 scdam illam labem contraxit, quia nostra il-
 li peccata causam tanti doloris, tanti crucia-
 tus materiam attulerunt. *Disciplina pacis nostra
 super eum:* Pro pace vox Hebræa significat retri-
 butionem, quasi diceret supplicium, quod
 nos retribuere, ac rependere debuimus pro
 peccatis nostris: seu quò reconciliati sumus
 cum Deo, super eum Deus imposuit: hoc est,
 quicquid pœnarum Deus à nobis exigere de-
 buit pro peccatis nostris, id ab innocente Filio
 Pater exegit: *& livore eius sanati sumus* livorem
 posuit pro ipso vulnere, quia livor vulneris
 vestigium est. Verum iste sermo trahit nos ad
 aliam coniecturam.

IV. Igitur ea est quæ petitur ex fine passio-
 nis: Debuit enim Christus sua passione im-
 plere redemptionis mensuram, quia vadem
 se fecerat, & sponforem, hoc est, debuit æqua-
 re tormentorum ad quæ damnandi eramus &
 multitudinem & gravitatem. Cum enim

peccato duplex imponatur multa, pœna
 damni, & pœna sensus, ac dolor internus per-
 tineat ad pœnam damni; nam damnum sen-
 tiri debet ex apprehensione iacturæ, & con-
 sequenter ex dolore, & animi cruciatu conse-
 quente; pœna sensus pertinet ad dolorem
 externum: cum itaque passio Christi debue-
 rit satisfacere ex omni parte, oportuit ut esset
 dolor externus, & qui exæquaret magnitudi-
 nem pœnarum, quæ sub eundem fuissent ho-
 minibus ad suorum peccatorum satisfactio-
 nem. At certum est ad unius peccati satis-
 factionem, ingentem pœnam desiderari:
 quanta igitur opus fuit ad omnium sæculo-
 rum peccata exolvenda? Cogita quot sint in le-
 gibus intentata respublica: Cogita quā gra-
 ves pro suis sceleribus, multi pœnitentias in se
 susceperint: Vnus carcer Climaci, quantas cō-
 tinuit? Hinc æstima quantū pœnarū luere ille
 debuerit, qui pro omnibus satisfacere voluit.
 Quidam longius progrediuntur, ac docent
 ferre debuisse omnibus damnatis debita sup-
 plicia, non secundum speciem, sed secundum
 gravitatem æqualitatis: quod tamen non est
 probabile: Quia Inferorum pœnæ proficif-
 cuntur etiam ab agente supernaturaliter e-
 vecto; Christi verò dolores vim agentium na-
 turalium non superarunt: Illud tamen certum
 est, Christum pro omnium hominum pecca-
 tis satisfactionem obtulisse, immò etiam pro
 peccatis damnatorum: non quidē ut id dam-
 natis prodesset, quasi iis qui nondum essent
 damnati, sed quia id præstitit quod erat debi-
 tum iustitiæ Divinæ, ratione gratiæ, & favoris,
 illis olim in vita prærogati. Etenim Deus in-
 titu satisfactionis Christi, & meritōrum eius
 futurorū dispensatorie hominibus prioribus,
 gratiam suam, & remissionem peccatorum
 obtulit, ita ut perillos steterit, si non
 sint salvati: Vnde Christus postea hunc
 fauorem, & gratiam præstitam, sua satis-
 factione, veluti solutione compensa-
 cap-

capaces in posterum ullius gratiæ aut boni. Quicquid sit, certè hinc sufficienter colligi potest magnitudo pœnarum Christi, cum saltem in se admiserit pœnam temporaliter debitam omnibus omnium hominum peccatis: unde dixit Isaïas cap. 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: Attritus est propter scelera nostra: Disciplina pacis nostra super eum, & livore eius sanati sumus.*

V. Conjectura petitur ex universalitate passionis:

In primis enim passus est in omni bonorum genere.

I. In fama, & nominis existimatione, per calumnias & accusationem, quod illi exprobravit Pilatus Marci 14. *Vide in quantum te accusavit? Quæ autem illo fuerint exprimit Lucas cap. 23. Cœperunt autem illum accusare dicens: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Casari, & dicentem se Christum Regem esse: & cum eum duxissent ad Herodem, subdit Evangelista Stabant autem Principes sacerdotum, & Scribae constanter accusantes eum: Accusatus est crimine læsæ Maiestatis Divinæ in primo capite, ut qui voluisset arrogare sibi usurpatione temeraria, & Divinitatem, quasi naturalis Filius Dei, & Regnum Iudæorum, se gerendo pro Messia, & subtrahendo populos ab obedientia Casari præstanda. Certè habitus est fulgò ab nationis suæ principibus, pro Impostore, Impio Blasphemo, Dæmoniaco, Ambitioso, & pro reo execrabili apud Deum & homines, eò usque ut à proximis sibi sanguine abdicatus fuerit, secundum hæc Davidis verba, Psalm. 87. *Posuerunt me abominationem sibi: quod in eius maius dedecus recidit, quo à pluribus ut Sanctus, & Propheta putabatur & quo plura dederat suæ Divinitatis testimonia.**

II. In honore, qui quidem incredibile est quod modis læsus fuerit. Sed de his nunc plura dicere super sedeo, reservans ad eam partem, ubi de confusionibus Christi agitur.

III. Quod pertinet ad bona externa: Cum in illis nil haberet præter vestes, illis spoliatus est in cruce, & nudus mortuus est in summa paupertate. Itaque milites inter se vestimenta ejus partiti sunt, & super eius vestem miserunt sortem: Id autem fecerunt ut ipse sciret sibi adeptam esse omnem spem vitæ, itaque amplius non indigere vestimentis. Et sic in illo illud Iohi impletum est cap. 1. *Nudus egressus sum de utero Matris meæ, & nudus revertar illuc.* Certè Christus toto vitæ tempore coluit paupertatem, sed eam, uti & cæteras virtutes, in passione ad summum perduxit.

IV. Quoad amicos atinet, & domesticos, ab omnibus est derelictus: Matth. 26. *Tunc Discipuli omnes, relicto eo fugerunt: & impletum quod illis prædixerat: Omnes vos scandalum patiemini in me hac nocte: Itaque sic conqueritur in Psalmo. 33. *Qui juxta me erant, de longe steterunt: Ac de Petro, qui summam fidelitatem pollicitus fuerat illud intelligo Plal. 87. *Longe fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi: Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à miseria.* Et quidem Christus hanc omnium derelictionem voluit pati, ut sciremus socium non habuisse in passione: Itaque sic loquitur Isaïa 63. *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.***

V. Quid dicam de eius pulchritudine, quæ sic vexata fuit, ut de eo dicat Isaïas quod jam protulimus cap. 53. *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus,* quia nulla hominis figura, &c. quibus verbis nihil expressius dicit potuit quo significaretur mirabilis status passionis.

VI. Quid addam quomodo totum eius corpus habitum fuerit? *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostra super eum: & livore eius sanati sumus.* Notanda sunt verba, vulneratus, attritus, disciplina seu castigatio, & livor: Et postea. *Propter scelus populi mei percussus sum, & Dominus voluit conterere eum.*

eum in infirmitate. Numera syllabas, percussio: contitio, & infirmitas: Sanè quis unquam peius tractatus fuit, in quo nulla pars corporis non fuit læsa?

Quod vitam attinet? eam inter supplicia finivit unde Isaias cap. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*: quibus verbis significatur immolatio Hostiæ; quâ ratione Christus oblatus est. Porro in Hostiæ immolatione illud observabatur, neque eluctans immolaretur, & aufugeret ab aris: neque mugitu, aut clamore se invitam ostenderet: ideoque hæc duo dicit de Christo, & volentem passum esse; *Oblatus est quia ipse voluit, & nullum clamorem edidisse: Et non aperiet os suum*. Pergit. *De angustia, & de iudicio sublatus est*: Modus mortis ipsius significatur: nam licet esset innocens, & culpa vacaret, per seditionem tamen Judæorum, & Pilati vocem damnatus est: seditionem vocat angustiam, hoc est turbam, quæ multitudine, studio atque festinatione se comprimebat: Per iudicium intelligit eos qui in illum sententiam capitis tulerunt, nempe Pontifices, & Pilatum. Eodem pertinet versio 70. Interpr. *In humilitate sublatus est iudicium ejus*. 1. Per humilitatem significatur condemnationis Christi iniquitas. Cum enim sicut agnus coram tondente se, non aperiet os suum, neque difficilem se, aut repugnantem præberet impiorum studiis; ex illâ tanta demissione, atque silentio animos sumpserunt, ut & manus injicerent non repugnanti, & iudicium omnium perverterent: ut iudex iniquus viduarum & pupillorum iudicia prodit, quia non repugnant. Ita igitur ejus causa iniquissimè prodita est, quia patere-
tur, non comminabitur; & sublatus est iudicium ejus, id est contra jus & fas, damnatus est, & inimicorum potestati traditus, eo quod adversariorum injuriæ, & calumniis non re-

Tom. III.

stitit, nec magis locutus est ad sui defensionem, quam agnus coram tonsore ligatus, & mutus. Porro in voce sublatus, genus mortis agnosco, nempe Crucis, quo sensu dicit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*. Hoc autem dicebat, ait Evangelista, significans qua morte esset moriturus. Ex quibus omnibus patet universalitas passionis, quod in omni honorum genere passus sit. Idque gravissimè.

2. Hoc etiam ad eandem universalitatem spectat; quod ab omni personarum genere passus sit: non tantum quia pro omnibus satisfecit, sed quia de facto omnis ferè conditionis homines ad eius passionem concurrunt. Itaque passus est à Regibus, & summis Magistratibus, ab Herode & à Pilato; à summis Sacerdotibus & Pontificibus Anna, & Caïpha; ab aliis Sacerdotibus, à Scribis & legis Doctoribus, & Phariseis; à plebe; à militibus; à Dominis & à Ministris. 4. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius*. Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus cum gentibus, & populis Israël. *facere qua manus tua & consilium tuum decreverunt fieri*. Item passus est à suis, & ab alienis: nam ab illis & traditus est & venditus, & denegatus & desertus: ab istis aut irrisus, aut percussus, aut male habitus. Item ab amicis, & ab inimicis. Item à Judæis, & à Gentilibus. Item à Patre, à Matre, à seipso: Nam Pater dixit ut ait Isaias. *Propter scelus populi mei percussit eum, & Ipse de Patre conquestus est, Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Mater autem sua præsentia Filiū afflixit. Ipse verò sibi ipse nocuit; verbo; silentio; patientia: Quin & ipsi nocuit optima complexio, scientia, virtus; Item passus est à pœnæ lociis, à spectantibus, à transeuntibus, ab iis qui

M m

fave-

favebant: ut intelligas ad eius supplicium omnes aliquid contulisse: hoc enim fuit generalissimum sacrificium.

3. Passus est in omnibus sensibus, in omnibus membris, in omnibus potentiis, internis & externis: à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Quid non passus in oculis, videns & quæ parabant, & quæ faciebant inimici? Quid non in auribus, audiens calumnias, irrisiones, dicteria, accusationes, blasphemias? Quid non in gustu, uti sitim, & potum fellis & acetæ? *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Quid non in manibus ab odoribus fœdis? in tactu autem, dum totum corpus laceratum est, & afflictum? In partibus maximè sensibilibus, in nervis, venis, arteriis: in capite, in facie, in temporibus, in pedibus & manibus? *sunt plaga ista in medio manuum tuarum?* Et dicit: *his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Quid non passus in utroque appetitu, in phantasia, in intellectu? *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Porro omnia passionum genera in se suscepit, ut, sicut ait Caietanus, omnes passiones deificaret, & hominibus ex petendas redderet. Item ut doceret hominè omnia contemnere, & nihil eorum malorum timere, quæ ab hominibus inferri possunt: uti dixerat Matth. 10. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: uno verbo dixit S. Damasc. libro. 3. de Fide cap. 20. omnia hæc assumpsit, ut sanctitatem omnibus afferret.*

Ex his paucis conjecturis augurari potuimus partem aliquam passionis Christi, quæ proposita, his te Ecclesiastici verbis compello, cap. 29. *Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam:* In quibus verbis tria tibi proponuntur.

1. Christi innocentia; ut scias ipsum omnia ista passum esse immeritum; Certè si rei

etiam nocentissimi, dum sunt in gravibus suppliciis, solent nobis misericordiam commovere; quanto magis, si aliquis innocens fuerit, & gravissima patiat, in nobis sensum illum ingenerabit? Sed si aliquis magno honore dignus, sed si summo, nonne sensus crescere debet in nobis? itaque cogita innocentem, cogita justum, cogita Christum, cogita Deum: quousque tuus sensus progredi debet, nempe usque ad summum, sed nec hoc satis, usque ad defectum; nam quis nos ter sensus tantus esse potest qui non deficiat, & rei magnitudini sit satis? *Consideravi opera tua, aiebat Propheta, & expavi:* Verum Dei opera extra Deum sunt: sed si tu consideres Christi tormenta & passionem, vides quæ sunt in eo, & quid inde sequi potest, nisi stupor, & extasis.

2. Proponitur, hæc omnia Christum licet immerentem, tamè tuâ causa passum esse, itaque te ista omnia esse commeritum, igitur te fuisse causam passionis ejus igitur tuo loco fuisse passum: & ad hoc non debito, non merito tuo, non beneficio tuo fuisse adactum, sed solo amore tui: Vnde expresse vocat *gratiam fidejussoris*, ut intelligas non obligatione id fecisse, sed voluntate & gratia.

3. Proponitur, quousque produxerit gratiam, & finem huius sponsonis: *dedit enim pro te animam suam*, quod non fecit ut alii sponsores, periclitando solum, sed ipsa experientia, ipse enim vitam suam dedit, & amisit, ut scias & beneficium, & suum amorem perduxisse ad summum: nam ut ipse docuerat Ioan. 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Iam vide quid à te petatur. Nimirum ut non obliviscaris gratiâ fidejussoris: Puras ad id satisfeceris, si tantum patiaris, pro illo, quantum pro te passus est, si tantum illum dilexeris, quantum dilectus es?

Sed

Sed 1. quid hactenus passus es?

Quid pro illo pati decrevistis?

3. Quid pati potes?

4. Sed si pareris, quanti sunt aut esse posse possunt tuæ passiones, si eum illis passionibus conferantur: Confer personas, & de utroque judica?

Iam quid de tuo amore loquar, qui sic amatus & à tanto, tu verò & tantulus, & tam parum diligas?

Sed si nec amore certare potes; hoc saltem effice, ut non obliviscaris gratiam fidejussoris; ut saltem æstimes quantum meretur, & quanta est; ut mente & cogitatione, si non semper, at frequentissime, revolas; ut scias te semper obligatum remanere. Sanè si creditor debitum exigit à fidejussore, jam primus & verus debitor, quod creditori debebat, idem debet fidejussori, & præter vetus debitum, novi beneficii reus erga illum factus est: Hinc vide quid Christo debeas fidejussori tuo; & id quod præcipuo creditori, hoc est iustitiæ

Divinæ, & id quod ipsi ut fidejussori solventi ob novum beneficium debetur.

Sed ut pergit Sapiens loc. cit. Eccli. 29. *Repromissorem fugit peccator & immundus*: Vide quomodo vocet ingratum, & immemorem; peccatorem vocat & immundum, quia odibilis est, & quem omnes fugere debeant: Causam autem huius peccati: sic denotat *Bona repromissoris sibi ascribit peccator, & ingratus sensu derelinquet liberantem se*: Quia nimirum non cogitat, omnia gratuito sibi præstita, nec ea respicit ut aliena bona, & ingratus sensu hoc est animo, cum non revolvat mente beneficia sibi præstita, derelinquet liberantem se. Tu vide quid rependas Liberatori tuo, illi exponere cogitationes tuas, & gratis ipsi actis pro redemptione, cogita serio quid illi rependere decernas: Quid illius causa facere: Quid aggredi velis; & omnia animi tui sensa deprome, ac memineris te semper ingratum futurum, ac minus semper te facturum quam debeas.

II. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De doloribus internis Christi.
Eorum causæ & effectus.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Lamentat 1.

Non ignoratis, Auditores, occasionem & causam quæ nos hinc congregavit. Sanctissima cõsuetudo Ecclesiæ, omnis hic apparatus lugubris, numerosus hic conventus, modestia ma-

ior quam pro more, vultus, oculiq; vestri qui notas doloris corde vestro concepti impressas præferunt, luculentum satis testimonium præbent inusitati casus, luctusque omnium, qui unquam, extiterint
M m 2 funes.